ZASLÍBENÍ A NAROZENÍ SYNA

Původ materiálu
David Nečil
Pořadí v lekci
8

Vstupní verš: Žalm: 105,4-6 — *Dotazujte se na vůli Hospodinovu a jeho moc, jeho tvář hledejte ustavičně. Připomínejte divy, jež vykonal, jeho zázraky a rozsudky jeho úst, potomkové Abrahama, jeho služebníka, Jákobovi synové, jeho vyvolení!*

1.klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

-**výběr textů** je velice obsažný. Při přípravě výkladu je třeba se soustředit na jejich**základní směr**, totiž na motivy Božího zaslíbení a Abrahamových a Sářiných pochybností. Ty se projevují jejich beznadějí (Gn 15,2) jejich svévolí (Gn 16) – a nakonec jejich posměchem (Gn 17,17 a 18,12). A přece se Boží sliby – tak neuvěřitelné a bláznovské – vposledu ukáží jako spolehlivé slovo pravdy – a z vděčnosti nad jejich naplněním tryská smích a radostná píseň víry (Gn 21,1-6)

- o**ddíl Gn 15,1-**6**otevírá znova základní témata** Abramova povolání a cesty. Začíná připomínkou zásadních Božích činů: Hospodin je „pavéza a odplata“ (ČEP „štít a odměna“) – (v.1). Na toto zásadní oslovení reaguje Abram **otázkou**. Odpovědí tedy není hned radostné vyznání, ale povolaný vyslovuje svou**pochybnost**. Hospodin tuto pochybnost neodmítá jako nepatřičnost, ale odpovídá na ni dalším dějem: vyvádí Abrama k **užaslému pohledu** na nebesa (v.5 – srvn úžas, vyslovený v Ž 8,2.4n). Oddíl završuje Abramova odpověď: „uvěřil“.

V perspektivě zaslíbení a povolání se teprve začíná ukazovat, kdo to je Bůh a kdo člověk. Ukazuje se planost a mylnost mnoha lidských představ. Lze tu zároveň vyslovit své pochybnosti, přiznat krizi – a dát se pozvat k nové důvěře. A především je čím dál jasnější – Boží věrnost vyvolenému společenství nelze chápat jako náboženské privilegium, ale jako pozvání k novému spolehnutí.

-**neplodnost** (Gn 15,2; 16,2; 17,17-19; 18,11-12) hraje v praoteckých příbězích klíčovou teologickou roli. Nejde tu o individuální zdravotní indispozici, která by byla zázračně překonána, ale o vyjádření zásadního předělu: příběh Abrama a Sáraj, ztělesňujících vyvolený lid víry, nemá sám od sebe pokračování. Sám od sebe je bez „potomstva“, tj. bez možnosti

směřovat ke kýžené budoucnosti. Tuto budoucnost neotvírají lidské schopnosti (přičemž sexuální potence a plodnost představovala v pohanství okolo Izraele nejvyšší ztělesnění těchto schopností – dneska bychom mluvili třebas o „ukazatelích prosperity“ jako je ekonomická produktivita nebo hrubý národní produkt.) Ovšem – tam, kde člověk může nabídnout leda vyschlé lůno, kde je natrvalo uvržen do stavu bez potomstva, tam přece Hospodin stvoří nové – novou generaci, nové pokračování, příběh naděje.

-**uvěřil Hospodinu** (Gn 15,6) – víra je tu formulována jako akt otevřenosti a důvěry. Abrama k víře nepřesvědčil zázrak – ani „vyšší logika“, s kterou by Hospodin vyvrátil jeho pochybnosti. Jeho víra je odpovědí na nové vyvedení, pozvání a zaslíbení. Z hlediska pravděpodobnosti je naplnění zaslíbení vzdáleno stejně jako na začátku příběhu. Víra je krokem důvěry, že „nemožnou možnost“ – dar syna – je možné vzít za nosnější skutečnost, než přítomnou realitu bezdětnosti a neplodnosti.

-**Boží promluvy k Abrahamovi** (15,1.4; 17,1.15.19; 18,10.13n) – „Bůh Abramův“ je Bůh promlouvající, Hlas, Oslovení, Zaslíbení. Toto oslovení má ovšem vždycky povahu zvláštní události: odmítá lidské zhodnocení situace, vyvádí ze stísněnosti, otevírá oči pro novou budoucnost.

I když se – právě ve vztahu k Abrahamovi – často mluví o**„zaslíbení“**, je třeba připomenout, že SZ nemá zvláštní slovo, které by se překládalo českým „zaslíbení“. V textu prostě vždy stoje, že*Bůh říká, Bůh mluví*. Jeho slovo je věrné, co slibuje, to splní. Radost z Izákova narození (Gn 21,1-7) je právě radostí z toho, že se Boží promluvy, oslovení a sliby ukázaly jako platné, důvěry-hodné, tedy v tom nejhlubším biblickém smyslu „pravdivé“.

-**dědictví** (Gn 15,2-4) v biblickém pojetí je v přímém vztahu k zaslíbení. Prvotní význam je teologický, právní aspekt je až druhotný. Dědictví není odkaz předků, ale předávání Bohem propůjčených hodnot duchovních i hmotných. V tomto smyslu je dědičně předáváno požehnání prvorozenému, podíl na zaslíbené zemi, otcovský dům a jmění. Bůh vyvoluje dědice. Prvorozený dědic je zároveň reprezentatem „Boží věci“ uprostřed ostatních – pohanských – národů. Skrze příběh a svědectví prvorozeného a dědice se uprostřed tohoto světa konkretizuje Boží přítomnost. On nepředstavuje jen „model víry“ – ale i to, čím Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův chce člověka obdařit. Myšlenka prvorozeného dědice je půdorysem, na němž Nzní svědkové formulují své vyznání, že Ježíš Kristus je jedinečný Syn a Dědic Boží lásky, moci i slávy.

-**obřízka jako znamení smlouvy** (Gn 17): jedinečnost – a trvalost! – „experimentu Abraham“ vyjadřuje uzavření smlouvy a obřízka. Hlavní význam obřízky ve SZ se ukazuje ve vyprávění o jejím ustanovení Abrahamem. Je to **smluvní obřad**. Smlouva zdůrazňuje trvalost – a věrnost Je chirurgický zákrok, při kterém je odříznuta předkožka mužského pohlaví. Smlouva mezi

Bohem a Abrahamem je ze strany člověka naznačena obřezáním každého muže v rodině, syna i zakoupeného služebníka. Ze strany Boha bude smlouva naplněna požehnaným a početným potomstvem. Při smlouvě Abram a Saraj obdrží nová jména: Abraham a Sára. Od té doby je obřízka znamením pravých Izraelců, synů Abrahamových, a bude je odlišovat od cizinců a pohanů.

-**Sára** (Kněžna) ve svých 75ti letech dostala strach, že se pro její neplodnost nenaplní Boží zaslíbení dané Abrahamovi (Gn 16). Využívá běžné zvyklosti – nabídnout manželovi sovu egyptskou služenou Hagaru, aby syna zplodil s ní. Abraham se bez komentáře podřizuje iniciativě své ženy. Hagařino těhotenství je příčinou sporu mezi ní a paní. Sára se pokouší řešit situaci vyhnáním Hagary. Ta se však vrací na Hospodinův pokyn, obdařena rovněž zaslíbením hojného potomstva. Po Abrahamovi je to další postavě děje s tímto zaslíbením. Nositelkou požehnání s stává i Sára, stane se matkou národů a vzejdou z ní králové národů.

-**Abrahamovi hosté**. Tři muži se objevují před Abrahamovým stanem na posvátném místě Mamre. Abraham se chová, jako by čekal významné Hospodinovo slovo. Vítá hosty slovy: „Panovníku, jestliže jsem u tebe nalezl milost...“ Ačkoli Abraham zachovává běžné zvyklosti hostitele vůči hostům, není zklamán v očekávání životně důležité zprávy. Jeden z mužů uvádí jádro poselství nesnadně vysvětlitelnými slovy: „Po obvyklé době se k tobě určitě vrátím...“ Následuje zpráva o narození syna, které se zestaralá Sára v duchu zasmála.

- narození Izáka(Gn 21,1-7) je především projevem boží věrnosti a spolehlivosti. Hospodin „učinil, jak slíbil“. Izákovo početí a narození je znamením, že na Boží zaslíbení lze spolehnout. Jméno Izák (dosl. smál se) tu dostává dvojí význam – jeho zaslíbení provází výsměch, ale jeho narození provází vděčný smích víry.

Z málokterého biblického příběhu tryská tolik radosti, jako z tohoto vyprávění. Směje se Abraham – už jen tím, když dává svému synu jméno: Izák – doslova – SMÁL SE.

A radost tryská i ze Sářiny písně, kterou tento Boží dar oslavuje:*Radost mi učinil Bůh, a každý, kdo se to doslechne, ať se raduje se mnou.*

Sářina píseň – to je starozákonní variace „Narodil se Kristus Pán“. Písnička vděčné radosti, kterou vděčně oslavuje Boží věrnost a spolehlivost jeho zaslíbení. Třikrát tento důvod ke zpěvu v tomto oddíle zaznívá: **-** *Hospodin navštívil Sáru TAK JAK ŘEKL – Hospodin jí učinil TAK JAK OZNÁMIL – porodila syna v čas, O KTERÉM MLUVIl Bůh*.

2. úskalí textu:

Vztah**víra –** Boží ohodnocení (15,6) není předem vypočitatelná záležitost. „Připočetl“ neznamená „přidal do seznamu správných zbožných reakcí“, ale spíše „překvapil ho tím, že právě takovéto spolehnutí ohodnotil jako správné“. Neznamená to ovšem, že z víry můžeme udělat jakýsi jedině správný dogmatický postoj. Důležitý je celý příběh, který svědčí o tom, že jde o odpověď důvěry, o spolehnutí v situaci vnější dějinné, náboženské, institučí i dogmatické nezajištěnosti.

- neplodnost –je v našem civilizačním okruhu pro mnoho manželských párů stále bolestivějším problémem. Tady (i v dalších příbězích – Gn 16, 17, 18) je potřeba rozlišit motivy „theologické“ od roviny „gynekologické“. V tomto smyslu je potřeba vyložit i několikrát zdůrazněný stařecký věk Abrahama a Sáry. Podle lidských hledisek překročili již fyziologickou hranici zplození dětěte. Ale Bůh Abrahamův je „bohem nemožných možností“.

- spor Sáry a Hagar lze ve výkladu mladším dětem zcela vypustit. Mladší věková kategorie dětí nevnímá bezdětnost jako problém. Lze však dětem zdůraznit, že každé dítě je dar od Boha. Tato skutečnost ovlivňuje vztahy v rodině a nastoluje odpovědnost vůči dárci – Bohu.

- plnění Božích slibů se váže pouze na boží vůli. Naše přání nejsou rozhodující. Bůh ví lépe než my, co potřebujeme a kdy to potřebujeme. Lze uvést paralelu: dětská přání a rozhodnutí rodičů. Trpělivé čekání dosvědčuje naši důvěru a poslušnost vůči tomu, od něhož plnění slibu očekáváme.

3. pomůcky:

- obrázek Zd. Šorma – nepřehlédněte že na kartičce k příběhu je již motiv narození syna a radosti!

fotografie rodiny s dětmi, křestní list, rodokmen rozvětveného rodu, obrázek noční oblohy s hvězdami, flanelograf (děti znázorní přijetí hostů).

osnovy vyprávění pro mladší děti:

Klíčový motiv, který můžete sledovat a podle kterého sestavit vyprávění, může být význam jména Izák. Podkladem jsou texty Gn 17, 18 a 21. Boží zaslíbení je starcům Abrahamovi a Sáře dlouho k smíchu. Když se však po dlouhé době naplní, smějí se radostným smíchem víry. Narození syna a naplnění zaslíbení není třeba zmiňovat obšírně, ale mělo by se stát vyvrcholením příběhu.

I. Motivace (o zdlouhavém čekání)

II. Abraham je v 99 letech ujištěn, že Boží zaslíbení platí

III. Abraham se tomu směje

IV. K Abrahamovi a Sáře přicházejí hosté – poslové – vyřídit, že zaslíbení se splní za rok – a Sára se tomu vysmívá

V. Narodil se syn – směje se Abraham (když mu dává jméno), píseň radosti zpívá Sára

Nebo užijte osnovu, která zapracovává Gn 15, 18 a 21

I. Motivace – o hvězdách

II. Bůh Abrahamovi zaslibuje mu četné potomstvo, Abraham důvěřuje

III. Abraham a Sára jsou už staří a stále bezdětní

IV. Tři hosté ohlašují narození syna

V. Abraham pečuje o hosty, Sára má pochybnosti

VI. Do roka se narodí Izák

motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší děti:

Viděli jste v létě noční oblohu? Znáte některá souhvězdí? Už jste zkoušeli někdy hvězdy spočítat? Dokázali byste to?

Když vám rodiče slíbí za závěrečné vysvědčení slíbí rodiče horské kolo – jak musíte čekat dlouho? – Celý školní rok musíte čekat, pilně se učit, než se vaše toužebné přání vyplní. Je to snadné – nebo „nekonečné“? Mají takové sliby vlastně nějaký význam?

Otázka pro starší děti:

Znáte přísloví „lepší vrabec v hrsti než holub na střeše“? V jakých situacích se užívá? Myslíte, že pro Abrama znamenaly Boží pozvání a sliby „vrabce v hrsti“ nebo „holuba ba střeše“?

VYPPÁVĚNÍ

I. Hospodin připomíná zaslíbení syna

(Co znamená, když o někom řekneme, že jeho slovo „platí“? Co znamená, když se řekne sliby chyby? Můžeme se vždycky spolehnout na to, když nám někdo něco řekne?)

Abram žil podle toho, co mu řekl Bůh. Opustil kdysi svůj domov v Cháran, vyšel do neznáma a neměl žádnou záruku, jenom Boží slib, že bude otcem celého národa, že dostane krásnou zemi – on a jeho potomci.

Ale Abram byl už starý a stále neměl žádné děti. Čím dál častěji musel přemýšlet o tom, jak to bude dál. Abram se začal se bát, že to celé není pravda, že Bůh nesplní co slíbil.

(Mohl si to Abram nějak ověřit? Můžeme si my ověřit, že to, co Bůh říká je pravda?)

Když bylo Abramovi nejhůř a topil se ve vlastních pochybnostech, tak za ním Bůh přišel a řekl mu: „Nic se neboj.“ A k tomu dodal. „Já jsem tvůj štít a tvá odměna.“ Štít vždycky někoho chrání. Vzpomenete si na nějaký příběh, kdy Bůh Abrama chránil? Abram si také vzpomněl, naposled na bitvu, ve které zachránil Lota. Ale když slyšel o odměně, která ho čeká, tak se zase vrátil smutek. Modlil se a přitom se vlastně s Bohem hádal. Říkal: „Jakápak odměna, Pane, – jsem starý a moje žena Sáraj také, nemáme žádné děti. Všechno, co mám, po mě dostane můj služebník Eliezer.“ Abram věděl, že Bohu může říct cokoliv. Každé své trápení i bolest. Ale vůbec si nebyl jistý, jestli mu Bůh také pomůže.

Bůh mu však řekl: „Tvým dědicem nebude Eliezer, ale tvůj vlastní syn.“ Vyvedl Abrama ven a řekl: „Pohleď na nebe!“ Abram uviděl noční oblohu. Bylo jasno a celé nebe bylo poseto hvězdami. Kolik jich asi je?, pomyslel si Abram. To nikdo nespočítá. „A právě tolik bude tvých vlastních potomků,“ řekl mu Boží hlas. „Neboj se. Věř mi.“

Abram znovu pohlédl na nebe, vzpomněl si, kolikrát při něm Bůh už stál a kolikrát mu už pomohl. A najednou si byl jist, že Bůh svůj slib splní a že on se syna skutečně dočká. Neměl jinou záruku než Boží slovo, ale on Pánu Bohu důvěřoval.Hospodin při něm bude stát. Tak jako vždycky. Pak šel Abram spát a tu noc spal tak dobře jako už dlouho ne.

II. Sáraj a Hagar

(Mluvili jsme o slibech. Vzpomínáte si, když vám někdo něco slíbil? Čekali jste dlouho nebo krátce, než to splnil? Je příjemné čekat dlouho? Co člověka napadá?)

Abram ví, že ho Bůh nezklame. Jenže léta ubíhají, Abram i Sáraj už jsou staří, a stále se nic neděje. Není divu, že Abram opět začínal být nervózní. Jeho důvěra začala znova

slábnout. Mluvil o tom se Sáraj a ta rozhodla: „Já už děti mít nebudu, ale dám ti svoji egyptskou otrokyni Hagar. Měj syna s ní. Až se dítě narodí, bude jako moje.“

Abram ovšem věděl, že Boží slib zněl jinak. Jenže co mají dělat, když slíbený syn stále nepřichází? A tak nakonec se Sáraj souhlasil a učinil, co navrhovala. (Jak mohl Abram svůj strach přemoct? Už se někdy předtím Abram bál? Zklamal ho už Bůh někdy předtím?)

Brzo se však ukázalo, že to vůbec nebylo šťastné řešení. Když Hagar poznala, že bude mít dítě, začala se Sáraj posmívat. Ta jí nezůstala nic dlužná a začala Hagar všelijak ponižovat. Čím byla Hagar drzejší, tím víc ji Saraj pokořovala. A Abram se musel dívat, jak se ty dvě hádají. Nakonec Hagar utekla.

Abram a Sáraj by na Hagar asi nejraději zapomněli. Ale Bůh na ni nezapomněl. V poušti ji vyhledal Boží posel a řekl jí, aby se vrátila. Bude mít syna, ten dostane jméno Izmael a z jeho potomků vyroste veliký a bojovný národ. (Muslimové věří, že právě Izmael je jejich praotcem.) Hagar se tedy vrátila k Sáře a všecko bylo, jak Bůh řekl.

A tak na tom byl Abram stejně jako předtím. Myslel si, že to zařídí i bez Boha, ale místo toho způsobil jen rozvrat ve vlastní rodině. To všecko se stalo kvůli jeho strachu a nevěře. Potrestal ho snad nějak Bůh? Naopak, Abram se svou netrpělivostí potrestal sám.

III. Smlouva s Abramem/Abrahamem

(Co je to smlouva? O čem mohou lidé uzavírat smlouvy? Jak se taková smlouva uzavírá a jak se potvrzuje aby platila?)

Uběhly další roky. Izmaelovi bylo už 13 let a Abram se dožil už 99 let. V té době za ním Bůh opět přišel a řekl: „Uzavírám s tebou smlouvu. Budeš praotcem velkých národů. A tvým potomkům dám celou kananejskou zemi.“

Prvním znamením smlouvy byla obřízka. Je to obřad, při kterém je odstraněna předkožka mužského pohlaví. Tak jako lidé stvrzují smlouvu podpisem, tak měl Abram stvrdit smlouvu obřízkou. Abram tak učinil a s ním všichni jeho služebníci a také Izmael. Od té doby všichni židé dávají obřezat své syny už 8. den po narození. Je to trvalá připomínka smlouvy, kterou s nimi Hospodin uzavřel.

(Máme také my křesťané znamení smlouvy s Bohem? Kdo z vás byl už pokřtěn? Co v té naší smlouvě slibuje Bůh a co slibujeme my? Kdo slibuje za malé děti, pokud jsou pokřtěné?)

Abram a Sáraj dostali ještě jedno znamení – nové jméno. Abram se této chvíle bude jmenovat Abraham – to znamená otec mnohého lidu. Sáraj dostala nové jméno Sára – to znamená kněžna. „Tak vám i vaše nová jména budou připomínat, že Sára opravdu bude mít syna a jeho potomkové budou tvořit celé národy, budou z něj pocházet i knížata a králové. Až se tento syn narodí, dáš mu, Abrahame, jméno Izák – to znamená Smíšek.“

(Dostali jste také u křtu nové jméno? Proč se vlastně říká křestní jméno?)

IV. Tři hosté

Abram (vlastně teď už Abraham) byl celý užaslý a čekal, co se bude dít dál. Nečekal dlouho. Tábořili se Sárou zrovna na posvátném místě v Mamre, kde už dříve postavil Hospodinu oltář. Abraham seděl před stanem a najednou v horkém třesoucím se vzduchu uviděl tři muže. Poznal, že to jsou Boží poslové. Že to sám Bůh mu přišel připomenout svůj slib. Vyběhl mužům vstříc, poklonil se jim a příměl je, aby u něho zůstali. Pak odběhl k Sáře, aby jim připravila jídlo a pití.

Sára připravovala pokrm, ale přitom natahovala uši, aby zaslechla, co si ti tři podivní hosté budou s Abrahamem povídat. To, co slyšela jí vyrazilo dech. „Vrátím se k tobě,“ říkal jeden z příchozích, „ale to už tvoje žena bude mít syna.“ Sára se musela v duchu až zasmát. To přece není možné – v jejím věku. Ale v tom se ozvala přísná otázka: „Proč se Sára směje? Je snad pro Hospodina něco nemožné?“ Sára zapírala svůj smích, protože se bála.

V. Narození Izáka

Stalo se, jak Bůh řekl – Sára otěhotněla a porodila syna. Když se syn narodil, dali mu jméno Izák – Smíšek. A Sára se zase smála, jenže tentokrát radostí: „Bůh mi dopřál, že se mohu smát. Se mnou ať se směje každý, kdo o tom uslyší.“

Na tuto chvíli museli Abraham se Sárou čekat velmi, velmi dlouho. Byla to dlouhá a složitá cesta. Abrahamova důvěra v Boha byla po celý ten čas vystavena zkoušce. V jeden čas už ani nevěřil, že by Bůh mohl svůj mohl uskutečnit. Jestliže se Božího slova přece jen držel, bylo to jen díky tomu, že ho Hospodin nenechal na pospas jeho pochybnostem a strachu, ale vždy znovu jeho víru podepřel. Nakonec Pán Bůh svůj slib splnil. Přesně a do písmene. Smlouvě, kterou jednou uzavřel – tehdy s Abrahamem, dodnes s každým jiným – zůstal věrný.

Modlitba

Pane Bože náš, děkujeme, že na tvoje sliby je vždycky spolehnutí. Odpusť, když jim nevěříme. Prosíme tě, dej nám důvěru, když nás přepadají pochybnosti a strach. Dej ať zvítězí radost nad každou nedůvěrou. Amen

Podněty pro rozhovor

- Už vás napadlo pochybovat o tom, má-li cenu věřit? Svěřili jste se někomu se svými pochybnostmi? Jakou jste uslyšeli odpověď?

- Nebylo by lepší, kdybychom v bibli četli příběhy jen o tom, jak Abram nepochyboval a vždycky pevně věřil? Mohou nám pomoci příběhy o Abramových pochybnostech?

- Kdybyste po dnešním příběhu měli vyjádřit, co to znamená „věřit“, které vyjádření byste vybrali: znát správnou náboženskou poučku – umět se pomodlit – dodržovat přikázání – odvážit se důvěry – být přesvědčen, že Bůh je – jít neprošlapanou cestou – vědět, v čem vidět důkazy Boží přízně...?

- Při jaké příležitosti si lidé něco slibují: při slavnostních příležitostech; na Nový rok; když se jim nechce něco dělat – na oko něco slíbí; když se na něco těší; na rozloučenou.

- Co znamená úsloví: sliby – chyby?

- Dá se z bible vyčíst, že se Boží zaslíbení naplňují?

- Je pravda, že trpělivost přináší růže? Kdo si počká, ten se dočká?

- Jaký je rozdíl mezi přezdívkou a novým jménem od Hospodina?

- Víte, že se při křtu dává dětem „křestní“ jméno?

- Nevrhá příběh o Hagar na Abrahama a Sáru zbytečně špatné světlo?

- Znamená modlitba, že pouze my něco říkáme Bohu nebo při ní také naslouchámе Boží odpovědi? Role Písma svatého pro slyšení Božího hlasu. Jak rozeznáváme Boží oslovení a Boží odpovědi?

- V čem zvěst bible může pomoci rozlišit Boží odpověď a naše vlastní přání?

- Kterou písničku byste vložili do úst Sáře – když se narodil Izák? (např. Má duše Boha velebí)

Odkaz na pracovní list

08 Zaslíbení a narození syna - st

Odkaz na píseň

Mému Bohu patří zem, též i nebe se sluncem

Vše dobré, co máme (BTS19)

Vstaň a hledat pojď tu zem (SV379)

Rok za rokem, roky, léta jdou

Zachovej nám víru dobrou (SV389)

Hospodine, Pane náš, jak vznešené je tvoje jméno

Má duše Boha velebí (EZ627)

Bůh je záštita má (SV23)

Radujte se, bratři, neboť blízko je Pán

Dej odvahu včas slyšet, co pro nás, Pane, máš

Cílová skupina

Školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 1

Biblický odkaz (kat)

Genesis 15,1–6

Genesis 16,1–16

Genesis 17,1–16

Genesis 18,1–15

Genesis 21,1–7